

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

## پای سخن محبوب دل‌ها

حسین علیه السلام



پای سخن محبوب دل‌ها حسین علیه السلام  
چهل حدیث از حضرت سیدالشهداء علیه السلام  
(براساس دانش‌نامه امام حسین علیه السلام برپایه قرآن، حدیث و تاریخ)  
ناشر: معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه

مؤلف: محمدتقی سبحانی نیا  
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: اسوه  
قطع: جیبی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱  
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

سایت سازمان: [www.awqaf.ir](http://www.awqaf.ir)

سایت معاونت: [www.mfso.ir](http://www.mfso.ir)

سایت مجتمع: [www.mfpo.ir](http://www.mfpo.ir)

آدرس: تهران، خیابان نوفل لوشاتو، سازمان اوقاف و امور خیریه،  
معاونت فرهنگی و اجتماعی

آدرس مجتمع: قم، خیابان صفاییه، کوچه ممتاز، کوی ۷، پلاک ۳۲  
مجتمع فرهنگی پژوهشی معاونت فرهنگی و اجتماعی

سازمان اوقاف و امور خیریه

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۶۶۳۱-۰۲۵۱-۷۷۳۷۱۳۱-۰۲۵۱

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

۲۶	هم‌نشینی با بدکاران
۲۷	رابطهٔ دروغ با ناتوانی
۲۸	ره‌آورد جلب خشنودی خدا
۳۰	دقت در رفتار
۳۱	پذیرش عذر
۳۲	دقت در گفتار
۳۳	حسابرسی اعمال
۳۴	فرمانروا صفتان
۳۵	سکوت
۳۶	راز موفقیت
۳۷	نعمت و شکر
۳۸	آسودگی و قناعت
۳۹	عزت
۴۱	نشانهٔ رحمت خدا
۴۲	توشهٔ آخرت
۴۳	نشانهٔ دین‌داری

### فهرست مطالب

۹	سلام بر حسین <small>علیه السلام</small>
۱۱	درآمد
۱۵	چه واژهٔ زیبا و دل‌نشینی است «سلام»
۱۶	نشانهٔ بُخل
۱۷	برکات صلهٔ رحم
۱۸	هنر صلهٔ رحم
۱۹	شناخت دوستان
۲۰	انتخاب هم‌نشین
۲۱	برآوردن حاجت‌ها
۲۲	تکریم خود
۲۳	همسایه
۲۴	آزمایش دوستان

صفحه سفید

۴۴	شریف‌ترین مردم
۴۶	ارزش ایام
۴۷	مفهوم نعمت و بلا
۴۸	غرورشکن
۴۹	تصور مرگ
۵۰	پیامد تجربه
۵۱	بدترین صفات مدیران
۵۲	لباس شهرت
۵۳	مصرف اموال
۵۵	خوش اخلاقی
۵۶	گذشت
۵۷	پرهیزگاری
۵۸	انتخاب الگو
۵۹	مفهوم دوستی اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۶۱	کتابنامه

### سلام بر حسین (ع)

نام و یاد معطر امام حسین (ع)، از کودکی تا بزرگسالی بر لب و جان ما ایرانیان مسلمان جاری است؛ و این فضای دلپذیر و نورانی، به ویژه در ماه محرم و صفر، رونقی دیگر می‌گیرد.

این امام عزیز، در میان شیعیان، مسلمانان و حتی سایر مردم، بیشتر با حادثه عاشورا شناخته شده است - حادثه ای که درخشان ترین بخش زندگی ایشان است - .

معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه با بررسی کتاب های موجود پیرامون امام حسین (ع) کتابی چهارده جلدی با نام دانش نامه امام حسین (ع) که نتیجه تلاش ده ساله آیت الله ری شهری و جمعی از محققان موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث را انتخاب و بصورت چکیده در دوره ای هفت جلدی منتشر می نماید.

این اثر دستاورد جستجوی علمی در بیش از پانصد منبع تاریخی، حدیثی، فقهی، تفسیری و کلامی می باشد. در این کتاب، درباره همه دوران های حیات حضرت اباعبدالله الحسین (ع) تحقیق شده است.

از آنجا که مخاطبان این اثر ارزشمند، عموم مردم نیستند، بر آن شدیم تا امسال برای همه اعضای یک خانواده، اعم از زن و مرد؛ و کودک و جوان و بزرگسال را با پشتوانه آن کتاب تحقیقی، ولی به زبانی ساده و شیوا و قالبی هنرمندانه آماده و تقدیم شما کنیم. دستاورد کار، بسته ای فرهنگی است که پیش رویتان قرار دارد.

در پایان ضمن تشکر از همکاری موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث توفیقات محققان این موسسه را از خداوند سبحان مسئلت داریم.

امیدواریم به لطف خداوند مهربان، درس آموزی ها و عزاداری هایمان در مکتب سید و سالار آزادگان جهان، امام حسین (ع)، روز به روز خالصانه تر و عمیق تر گردد.

معاونت فرهنگی و اجتماعی  
سازمان اوقاف و امور خیریه

اشک از دیدگانم خون می‌بارانم. گواهی می‌دهم که از خداوند فرمان بردی و هرگز از دستور او سرنییچیدی و با چنگ زدن به ریسمان الهی او را خشنود ساختی و خشیت او را به دل گرفتی و به درخواست‌های او پاسخ مثبت دادی. سنت‌های الهی را پاس داشتی و راه‌های خیر و نیکی را روشن ساختی و در راه خدا به بهترین وجه جهاد و تلاش کردی. همواره مطیع پروردگار عالم و پیرو جدت، رسول خدا صلی الله علیه و آله، بودی و در طول زندگانی بابرکت برپادارنده اساس دین و سوزاننده ریشه سرکشی و برهم‌زننده بساط سرکشان و آشوبگران و نصیحت‌گرامت اسلام بودی...<sup>۱</sup>

ما، در این کتاب، کوشیده‌ایم تا با انتخاب احادیثی کاربردی و غالباً در موضوعات اخلاقی از سخنان گهربار سید و سالار شهیدان، حضرت حسین علیه السلام، شیفتگان حضرتش را با کلام ایشان آشناتر سازیم و گامی در جهت معرفت‌افزایی به آن امام همام برداریم. منبع اصلی این مجموعه، کتاب *دانش‌نامه امام حسین علیه السلام*، تألیف آیه‌الله

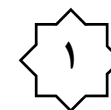
۱. ترجمه بخشی از زیارت ناحیه مقدسه.

## درآمد

درود بر تو ای بنده شایسته و پاک و مطهر خدا. شهادت می‌دهم که تو نمردی و به فیض بزرگ شهادت نایل آمدی. گواهی می‌دهم که تو آن نور هدایت خداوندی که هرگز خاموش نشده است و تا ابد خاموش نخواهد شد. تو آن جلوه خدایی که تاکنون از یاد نرفته است و پس از این نیز هرگز از یاد نخواهد رفت. هرگز خوار نبودی؛ چون خداوند تو را عزیز ساخته است و هیچ‌گاه مغلوب نشدی؛ چون خداوند یاور و مددکارت بوده است.

سلام بر سپیدموی غرقه‌به‌خون. اگر روزگار زندگانی‌ام به تأخیر افتاد و مقدرات، مرا از یاری تو بازداشت و در مقابل دشمنان نتوانستم جهاد کنم، در برابر، در مصیبت‌هایی که بر تو وارد شد، هر صبح و شام می‌گیرم. آن‌گاه که اشک‌هایم خشک شود، به جای

محمدی ری شهری، بوده است. باشد که در پیشگاه خداوند مقبول افتد و باری تعالی به این تلاش اندک برکت عنایت کند. به دنبال هریک از احادیث، جمله و یا عبارتی کوتاه، در بیان و توضیح مفهوم کلام امام علیه السلام، افزوده‌ایم تا زمینه ارتباط بیشتر مخاطبان عزیز با مفهوم کلام آن حضرت فراهم آید.



چه واژه زیبا و دل‌نشینی است «سلام»

لِلسَّلَامِ سَبْعُونَ حَسَنَةً؛ تِسْعٌ وَسِتُّونَ لِلْمُبْتَدِئِ وَوَاحِدَةٌ لِلزَّادِ.<sup>۱</sup>

سلام هفتاد ثواب دارد که شصت و نه ثواب آن از آن آغازکننده و یکی برای پاسخ‌دهنده است.

\*

چه واژه زیبا و دل‌نشینی است «سلام»!

۱. تحف العقول: ص ۲۴۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۴۲.



نشانه بخل

البخيلُ من بخلٍ بالسَّلامِ.<sup>۱</sup>

بخیل کسی است که در سلام کردن بخل می‌ورزد.

\*

هنگامی که می‌توان با اهدای سلام و یا با پاسخی دل‌نشین زمينه‌آمزش گناهان خویش را فراهم آورد، چرا باید بخل ورزید؟

۱. تحف العقول: ص ۲۴۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۴۶.





### برکات صلۀ رحم

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ فِي أَجَلِهِ وَيُزَادَ فِي رِزْقِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ.<sup>۱</sup>

هر کس خوش دارد که مرگش به تأخیر افتد و روزی‌اش فراوان شود باید با خویشانش پیوند داشته باشد.

\*

نشاط و آرامش حاصل از مراوده با خویشاوندان بر امید به زندگی می‌افزاید و در نتیجه سبب طولانی‌تر شدن عمر می‌شود.

۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۲ ص ۴۴ ح ۱۵۷، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۶۸.



### هنر صلۀ رحم

إِنَّ أَوْصَلَ النَّاسِ مَنْ وَصَلَ مَنْ قَطَعَهُ.<sup>۱</sup>

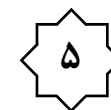
توانمندترین مردم در برقراری پیوند کسی است که بتواند با قطع‌کننده رابطه پیوند ایجاد کند.

\*

هنر آن است که با قطع‌کننده وصل کنی و بی‌هنری آن است که با وصل‌کننده قطع کنی؛ زیرا:

ما برای وصل کردن آمدیم      نی برای فصل کردن آمدیم

۱. نزهة الناظر: ص ۸۱ ح ۶، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۹۸.



### شناخت دوستان

مَنْ أَحَبَّكَ نَهَاكَ، وَمَنْ أَبْغَضَكَ أَغْرَاكَ.<sup>۱</sup>

هرکس دوستت دارد تو را [از کار زشت] باز می‌دارد و هرکس دشمنت دارد تو را [به آن] برمی‌انگیزاند.

\*

قدردان دوستانی باش که در برابر تو احساس مسئولیت می‌کنند و خطای تو را تاب نمی‌آورند.

۱. نزهة الناظر: ص ۸۸ ح ۲۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۰۲.



### انتخاب هم‌نشین

مِنْ دَلَائِلِ عِلْمَاتِ الْقَبُولِ، الْجُلُوسُ إِلَى أَهْلِ الْعُقُولِ.<sup>۱</sup>

از عوامل مقبولیت [در میان مردم]، نشستن با خردمندان است.

\*

اگر با خردمندان هم‌نشینی نکنی، از مقبولیت نزد هم‌نوعان محروم خواهی ماند.

۱. تحف العقول: ص ۲۴۷، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۰۶.



### برآوردن حاجت‌ها

إِعْلَمُوا أَنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، فَلَا تَمَلُّوا  
النِّعَمَ فَتَحْوَرَ نِقْمًا.<sup>۱</sup>

بدانید که نیازهای مردم به شما از نعمت‌های خدا بر شماست. از آنها ملول نشوید که گرفتار می‌شوید.

\*

خدمت به هم‌نوع، یعنی مفید بودن در جامعه. این فرصت را مغتنم بشمار؛ وگرنه از مفید بودن در جامعه محروم می‌مانی.

۱. نشر الدین: ج ۱ ص ۳۳۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۶۳.



### تکریم خود

صَاحِبُ الْحَاجَةِ لَمْ يُكْرِمِ وَجْهَهُ عَنِ سُؤْأَلِكَ، فَأَكْرِمِ وَجْهَكَ عَنِ  
رَدِّهِ.<sup>۱</sup>

نیازمند، خود را گرامی نداشت و از تو درخواست کرد. پس تو خود را گرامی دار و پاسخ رد به او مده.

\*

درخواست از خدا آدمی را عزیز و درخواست از بندگانش او را خوار می‌گرداند. پس عزت خود را در درگاه خالق بجوی.

۱. کشف الغمّة: ج ۲ ص ۲۴۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۷۱.



## همسایه

الجَوَازُ قَرَابَةٌ<sup>۱</sup>.

همسایگی گونه‌ای خویشاوندی است.

\*

ای کاش سنت همسایگی به فراموشی سپرده نمی‌شد!

---

۱. تاریخ یعقوبی: ج ۲ ص ۲۴۶، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۷۳.



## آزمایش دوستان

كَتَبَ أَخٌ لِلْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام إِلَى الْحُسَيْنِ عليه السلام كِتَابًا يَسْتَبْطِئُهُ فِي مُكَاتِبَتِهِ، قَالَ: فَكَتَبَ إِلَيْهِ الْحُسَيْنُ عليه السلام: يَا أَخِي! لَيْسَ تَأْكِيدُ الْمَوَدَّةَ بِكَثْرَةِ الْمُرَاوَرَةِ، وَلَا بِمُؤَاتَرَةِ الْمُكَاتِبَةِ، وَلَكِنَّهَا فِي الْقَلْبِ ثَابِتَةٌ، وَعِنْدَ التَّوَازُلِ مَوْجُودَةٌ.<sup>۱</sup>

یکی از برادران حسین علیه السلام به او نامه نوشت و از دیر نامه نوشتن او گلایه کرد. حسین علیه السلام به او نوشت: «برادر من، استوار کردن دوستی به

---

۱. بغیة الطلب فی تاریخ حلب: ج ۶ ص ۲۵۸۹، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام:

ح ۴۰۰۴.

فراوانی دیدار و نامه‌نگاری پی‌درپی نیست، بلکه دوستی در دل پابرجاست و در سختی‌ها بروز می‌کند».

\*

دوستان گرد شیرینی بسیارند. فرییشان را مخور. آنان را با ابراز سختی و نیازمندی بیازمای.



### هم‌نشینی با بدکاران

مُجَالَسَةُ أَهْلِ الْفِسْقِ رِيْبَةٌ.<sup>۱</sup>

هم‌نشینی با فاسقان تردیدبرانگیز است.

\*

اگر با بدکاران نشستنی و از گروه آنان دانسته شدی، خود را ملامت کن که خودکرده را تدبیر نیست.

---

۱. نشرالد-ت-ج ۱ ص ۳۳۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۰۷.



### رابطه دروغ با ناتوانی

الكَذِبُ عَجْزٌ<sup>۱</sup>

دروغ‌گویی ناتوانی است.

\*

آیا جز این است که دروغ‌گو خود را از مقابله با پیامد راست‌گویی ناتوان می‌بیند؟

۱. تاریخ یعقوبی: ج ۲ ص ۲۴۶، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۴۹.



### ره‌آورد جلب خشنودی خدا

مَنْ طَلَبَ رِضَا اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ أُمُورَ النَّاسِ، وَمَنْ طَلَبَ رِضَا النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ.<sup>۱</sup>

هرکس رضایت خدا را بجوید، هر چند مردم را خوش نیاید، خداوند، امور مردم را [که او را تهدید می‌کنند] کفایت می‌کند و هر کس رضایت مردم را با ناراضی کردن خدا بطلبد، خدا او را به مردم وا می‌گذارد.

\*

۱. الامالی، صدوق: ص ۲۶۸ ح ۲۹۳، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۱۰.

کدام حامی توانمندتر از خدا و کدام خواری بدتر از محتاج شدن به خَلق و روی برگرداندن خالق از آدمی است؟ پس چرا خشنودی او را فراموش می‌کنیم و در اندیشه خشنود ساختن این و آنیم؟



### دقت در رفتار

إِيَّاكَ وَمَا تَعْتَدِرُ مِنْهُ؛ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يُسِيءُ وَلَا يَعْتَدِرُ، وَالْمُنَافِقُ كُلَّ يَوْمٍ يُسِيءُ وَيَعْتَدِرُ.<sup>۱</sup>

از آنچه موجب عذرخواهی می‌شود، پرهیز؛ زیرا مؤمن نه بد می‌کند و نه عذر می‌خواهد و منافق هر روز بد می‌کند و عذر می‌آورد.

\*

پیش از آنکه کاری انجام دهی، به پیامدهای آن بیندیش و اولین منتقد رفتار و گفتار خویش باش.

۱. تحف العقول: ص ۲۴۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ج ۴۰۱۲.



## پذیرش عذر

لَوْ شَتَمَنِي رَجُلٌ فِي هَذِهِ الْأَذُنِ. وَأُومِي إِلَى الْيَمْنِي، وَاعْتَدَّرْ لِي فِي الْأُخْرَى لَقَبِلْتُ ذَلِكَ مِنْهُ.<sup>۱</sup>

اگر مردی در این گوش راستم مرا دشنام دهد و در گوش دیگرم از من عذر بخواهد، از او می‌پذیرم.

\*

پذیرش عذر یکی از زیباترین صفات الهی است که بندگان نیز آن را بسیار دوست می‌دارند. پس در پذیرش عذر هم‌نوعان تعلق مکن و از این راه صفتی الهی را در خود بیافرین.

۱. نظم در السمطین: ص ۲۰۹، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۱۳.



## دقت در گفتار

وَلَا تَقُولَنَّ فِي أَخِيكَ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَوَارَى عَنكَ إِلَّا مِثْلَ مَا تُحِبُّ أَنْ يَقُولَ فِيكَ إِذَا تَوَارَيْتَ عَنْهُ.<sup>۱</sup>

پشت سر برادر مؤمنت چیزی مگو، مگر مانند آنچه دوست داری او در پشت سر تو بگوید.

\*

بدگویی پشت سر دیگری کاری ناجوانمردانه است؛ زیرا محکوم کردن غیابی اوست، بی‌آنکه مجال دفاع به او داده باشند. پس چرا کاری که برای خود نمی‌پسندی بر دیگران روا می‌داری؟

۱. کنز الفوائد: ج ۲ ص ۳۲، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۲۲.





### حسابرسی اعمال

وَأَعْمَلْ عَمَلًا رَجُلٍ يَعْلَمُ أَنَّهَ مَأْخُودٌ بِالْإِجْرَامِ، مَجْزِيٌّ بِالْإِحْسَانِ.<sup>۱</sup>

مانند کسی عمل کن که می‌داند به سبب جرم‌هایش دستگیر و به سبب نیکی‌هایش پاداش داده می‌شود.

\*

کسی که بداند پاداش‌دهنده و مؤاخذه‌کننده‌ای بر اعمالش هست، در انجام دادن رفتار نیک مشتاق و در انجام دادن رفتار ناپسند ترسان است.

۱. کنز الفوائد: ج ۲ ص ۳۲، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۲۲.



### فرمانروا صفتان

لَا تَصِفَنَّ لِمَلِكٍ دَوَاءً؛ فَإِنْ نَفَعَهُ لَمْ يَحْمَدَكَ، وَإِنْ ضَرَّهُ أَتَهَمَكَ.<sup>۱</sup>

دارویی را برای فرمانروا پیشنهاد مده؛ زیرا اگر به او سود رساند، تو را نمی‌ستاید و اگر به او زیان رساند، تو را متهم می‌دارد.

\*

اگرچه فرمانروا نیستی، از اتصاف به صفات فرمانروایان برحذر باش!

۱. أعلام‌الدین: ص ۲۹۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۲۸.



## سکوت

الصَّمْتُ زَيْنٌ<sup>۱</sup>.

سکوت، زیور است.

\*

سکوت دلیلی گویاست که به تسلط بر هیجانات گواهی می‌دهد.  
پس سکوت ضعف و ناتوانی نیست؛ توانمندی و آراستگی است.

۱. تاریخ یعقوبی: ج ۲ ص ۲۴۶، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۱۴.



## راز موفقیت

سُئِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ علیه السلام عَنِ النَّجْدَةِ، فَقَالَ: الْإِقْدَامُ عَلَى  
الْكَرْيَهَةِ، وَالصَّبْرُ عِنْدَ التَّائِبَةِ، وَالذَّبُّ عَنِ الْإِخْوَانِ.<sup>۱</sup>

از حسین بن علی علیه السلام درباره قوت قلب پرسیدند. فرمود: «قدم نهادن  
در سختی و شکیبایی ورزیدن در مصیبت و دفاع از برادران».

\*

موفقیت در آن سوی سختی‌هاست. پس از ورود خردمندان به  
سختی‌ها نه‌راس و در بلایای ناشی از آن شکیبا باش؛ زیرا إِنَّ مَعَ  
الْعُسْرِ يُسْرًا!

۱. مشکاة الأنوار: ص ۴۱۴ ح ۱۳۹۱، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۱۶.



### نعمت و شکر

شُكْرُكَ لِنِعْمَةٍ سَالَفَةٍ، يَقْتَضِي نِعْمَةً آتِيَةً.<sup>۱</sup>

شکرگزاری تو بر نعمت پیشین، زمینه ساز نعمت آینده است.

\*

شکر نعمت نعمت افزون کند      کفر نعمت از کفت بیرون کند

۱. نزهة الناظر: ص ۸۰ ح ۲۳۰، دانش نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۱۷.



### آسودگی و قناعت

القُنُوعُ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ.<sup>۱</sup>

قناعت، آسودگی بدن هاست.

\*

قناعت مانع از تلاش بسیار برای تولید نیست، بلکه آدمی را از بازخواست الهی درباره مصرف بی‌رویه آسوده می‌سازد.

۱. نزهة الناظر: ص ۸۸ ح ۲۸، دانش نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۲۱.



### عزت

مَوْتُ فِي عِزٍّ خَيْرٌ مِنْ حَيَاةٍ فِي ذُلٍّ.<sup>۱</sup>

مرگ در عزت، بهتر از زندگی در ذلت است.

امام حسین علیه السلام در روز شهادتش چنین سرود:

المَوْتُ خَيْرٌ مِنْ زُكُوبِ العَارِ وَالعَاثُ أُولَى مِنْ دُخُولِ النَّارِ

مرگ از ننگ بهتر است

و ننگ از ورود به آتش<sup>۲</sup>

۱ و ۲. المناقب، ابن شهر آشوب: ج ۴ ص ۶۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۲۲.

ارزش زندگی هر کس، به عزت و شرافت اوست، نه به خور و خوابش. پس هشدار که مرگ بهتر است از زندگی بدون عزت و شرافت.



### نشانه رحمت خدا

بُكَاءُ الْعُيُونِ وَخَشْيَةُ الْقُلُوبِ، مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ.<sup>۱</sup>

گریستن چشم‌ها و بیمناکی دل‌ها از رحمت خداست.

\*

محروم کسی است که از رحمت الهی دور مانده و از خشوع در دل و اشک دیده بهره‌ای نبرده باشد.

۱. جامع‌الآخبار: ص ۲۵۹ ح ۶۹۰، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۳۵.



### توشه آخرت

عِبَادَ اللَّهِ! اتَّقُوا اللَّهَ، وَكُونُوا مِنَ الدُّنْيَا عَلَى حَذَرٍ... فَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى، وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.<sup>۱</sup>

ای بندگان خدا، پرهیزگاری کنید و از دنیا برحذر باشید... توشه بردارید که بهترین توشه، پرهیزگاری است. پرهیزگاری کنید، شاید رستگار شوید.

\*

نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود    مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد

۱. تاریخ دمشق: ج ۱۴ ص ۲۱۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۳۸.



### نشانه دین داری

إِنَّ النَّاسَ عَبِيدُ الدُّنْيَا وَالدِّينِ لَعَقَىٰ عَلَىٰ أَلْسِنَتِهِمْ، يَحُوطُونَهُ مَا دَرَّتْ مَعَائِشُهُمْ، فَإِذَا مُحِصُوا بِالْبَلَاءِ قَلَّ الدِّيَانُونَ.<sup>۱</sup>

مردم، بنده دنیایند و دین لقلقه زبان آنان است. از آن هواداری می‌کنند تا لوازم زندگی‌شان فراوان شود و چون در آزمونِ بلا قرار می‌گیرند، دین‌داران اندک می‌شوند.

\*

...که عشق آسان نمود اول، ولی افتاد مشکل‌ها

۱. تحف العقول: ص ۲۴۵، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۸۲.



### شریف‌ترین مردم

قَالَ رَجُلٌ لِلْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ علیه السلام: مَنْ أَشْرَفُ النَّاسِ؟  
فَقَالَ علیه السلام: مَنْ اتَّعَظَ قَبْلَ أَنْ يُوَعَّظَ، وَاسْتَيْقَظَ قَبْلَ أَنْ يَوْقَظَ.<sup>۱</sup>

مردی به حسین بن علی علیه السلام گفت: شریف‌ترین مردم کیست؟  
فرمود: «کسی که پیش از آنکه اندرزش دهند، خود اندرز گیرد و پیش از آنکه بیدارش کنند، بیدار شود».

\*

۱. محاضرات الأدباء: ج ۴ ص ۳۸۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۱۵.

آیا می‌دانی که اگر به‌جای توجه به دیگری و عیب‌جویی از او، به خود بنگری و در پی عیب خویش باشی، شریف‌ترین مردم خواهی بود؟



### ارزش ایام

يَا بَنَ آدَمَ، إِنَّمَا أَنْتَ أَيَّامٌ، كُلَّمَا مَضَى يَوْمٌ ذَهَبَ بَعْضُكَ.<sup>۱</sup>

ای فرزند آدم، تو همین روزهایی. هر روزی که برود، بخشی از تو می‌رود.

\*

هیچ اندیشیده‌ای که با گذشت هر روز عمرت، از فرصت زندگی‌ات کاسته می‌شود و یک گام به روز جدایی نزدیک‌تر می‌شوی؟ روزی که دستت از همه فرصت‌ها برای ساختن زندگی ابدی کوتاه و راه بازگشت و جبران بسته می‌شود.

۱. *إرشاد القلوب*: ص ۴۰، *دانش‌نامه امام حسین علیه السلام*: ح ۴۱۳۵.



### مفهوم نعمت و بلا

اللَّهُمَّ لَا تَسْتَدْرِجْنِي بِالْإِحْسَانِ، وَلَا تُؤَدِّبْنِي بِالْبَلَاءِ.<sup>۱</sup>

خدایا، مرا با احسان، به تدریج، گرفتار [بدفرجامی] مساز و با بلا تأدیبم مکن.

\*

چه بسیار نعمت‌ها و مواهب دنیوی که چوب بی‌صدای خداست و چه بلایایی که برای ارتقای درجه نیست.

۱. نزهة الناظر: ص ۸۳ ح ۱۰، الدرّة الباهرة: ص ۲۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام:



### غرورشکن

لَوْلَا ثَلَاثَةٌ مَا وَضَعَ ابْنُ آدَمَ رَأْسَهُ لِشَيْءٍ: الْفَقْرُ، وَالْمَرَضُ، وَالْمَوْتُ.<sup>۱</sup>

اگر سه چیز نبود، آدمیزاد در برابر هیچ چیز سر فرود نمی‌آورد: ناداری و بیماری و مرگ.

\*

ای آنکه هر روز در معرض ورشکستگی و بیماری درمان‌ناشدنی و مرگ ناگهانی هستی، آیا با این وصف جایی برای غرور و سرکشی تو باقی خواهد ماند؟

۱. نزهة الناظر: ص ۸۰ ح ۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۵۰.





### تصور مرگ

لَوْ عَقَلَ النَّاسُ وَتَصَوَّرُوا الْمَوْتَ بِصُورَتِهِ، لَخَرَّبَتِ الدُّنْيَا.<sup>۱</sup>

اگر مردم می فهمیدند و صورت حقیقی مرگ را می دیدند، دنیا ویران می شد.

\*

بیدار باش که مرگ بی خبر می آید و تو را با خود می برد. به راستی برای رفتن آماده‌ای؟

۱. محاضرات الأدباء: ج ۲ ص ۴۵۸، دانش نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۵۱.



### پیامد تجربه

طُولُ التَّجَارِبِ زِيَادَةٌ فِي الْعَقْلِ.<sup>۱</sup>

تجربه‌های طولانی، مایه فزونی عقل است.

\*

عاقل آن است که از تجربه‌ها بهره برد و از اینکه هر چیزی را خود بیازماید بپهراسد؛ زیرا عمر کوتاه این روش را نشاید.

۱. نزهة الناظر: ص ۸۸ ح ۲۸، دانش نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۵۵.



### بدترین صفات مدیران

شَرُّ خِصَالِ الْمُلُوكِ الْجُبْنُ مِنَ الْأَعْدَاءِ، وَالْقَسْوَةُ عَلَى الضُّعَفَاءِ،  
وَالْبُخْلُ عِنْدَ الْإِعْطَاءِ.<sup>۱</sup>

بدترین خصلت‌های فرمان‌روایان ترس از دشمنان و سنگدلی با ناتوانان و بخل ورزیدن به هنگام عطاست.

\*

امیری را که از دشمن نهراسد و عقده ضعف و حقارت خود در برابر بیگانگان را با مردم خویش نگشاید و به گاه بخشش بخشنده باشد،  
قدردان باش و فرمانش را بردیده بگذار!

۱. المناقب، ابن شهر آشوب: ج ۴ ص ۶۵، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۶۵.



### لباس شهرت

مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا يَشْهَرُهُ، كَسَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَوْبًا مِنَ النَّارِ.<sup>۱</sup>

هرکس لباسی بپوشد که او را مشهور کند خداوند روز قیامت لباسی  
از آتش بر او می‌پوشاند.

\*

پروا کن از اینکه خود را تافته‌ای جدا یافته بنمایی؛ زیرا نتیجه‌ای  
جز خواری و ذلت به دنبال ندارد.

۱. الکافی: ج ۶ ص ۴۴۵ ح ۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۱۸۹.



### مصرف اموال

مَالُكَ إِن لَّمْ يَكُنْ لَكَ كُنْتَ لَهُ، فَلَا تُبْقِ عَلَيْهِ فَإِنَّهُ لَا يَبْقَى عَلَيْكَ،  
وَكُلُّهُ قَبْلَ أَنْ يَأْكُلَكَ.<sup>۱</sup>

مالت، اگر برای تو نباشد، تو برای اوایی. پس آن را باقی مگذار، که  
برایت باقی نمی ماند و آن را بخور، پیش از آن که تو را بخورد.

\*

۱. نزهة الناظر: ص ۸۴ ح ۱۷، دانش نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۸۸۶.

خوردن مال به مصرف کردن آن نیست، بلکه به درست مصرف  
کردن آن است. بنابراین، در درست مصرف کردن مال تنها به  
نیازمندی‌های خود مَنگَر؛ زیرا هرگز آن را پایانی نیست.



## خوش اخلاقی

الْخُلُقُ الْحَسَنُ عِبَادَةٌ.<sup>۱</sup>

خوی خوش، عبادت است.

\*

با خُلق نیکو همه لحظات عمر خویش را ثمربخش کن؛ آن‌گونه که در ذهن همگان، به هنگام یاد تو، خاطره‌ای شیرین تداعی شود.

۱. تاریخ یعقوبی: ج ۲ ص ۲۴۶، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۸۸۹.



## گذشت

إِنَّ أَعْفَى النَّاسِ مَنْ عَفَا عَنْ قُدْرَةٍ.<sup>۱</sup>

باگذشت‌ترین مردم کسی است که از سرِ قدرت درگذرد.

\*

از چشم‌پوشی خطای دوستان دریغ مکن که خود نیز گاهی بدان محتاج خواهی شد.

۱. نثرالدین: ج ۱ ص ۳۳۴، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۰۵.



## پرهیزگاری

الشَّرْفُ التَّقْوَى.<sup>۱</sup>

شرافت به پرهیزگاری است.

\*

آیا پرهیزگار صادقی می‌یابی که دوست و دشمن بر شرافت او  
اعتراف نکند؟

۱. نزهة الناظر: ص ۸۸ ح ۲۸، أعلام الدین: ص ۲۹۸، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام:  
ح ۳۹۳۷.



## انتخاب الگو

لَكُمْ فِيَّ أُسْوَةٌ.<sup>۱</sup>

من سرمشق شما [در زندگی] هستم.

\*

خدایا، می‌شود توفیقم دهی که حسین علیه السلام را الگوی خود بدانم و در  
عمل نیز بر آن استوار بمانم؟

۱. تاریخ الطبری: ج ۵ ص ۴۰۳ ح ۸۲؛ دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۳۹۸۵.



### مفهوم دوستی اهل بیت علیهم السلام

أَحِبُّونَا بِحُبِّ الْإِسْلَامِ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَرْفَعُونِي فَوْقَ حَقِّي، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى اتَّخَذَنِي عَبْدًا قَبْلَ أَنْ يَتَّخِذَنِي رَسُولًا.<sup>۱</sup>

ما را به دوستی اسلام دوست بدارید که پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «مرا از حقم برتر مبرید که خدای متعالی، پیش از آنکه مرا پیامبر قرار دهد، بنده قرار داده است.»

\*

آیا می‌توان حسین علیه السلام را دوست داشت، اما به اسلام و احکام آن بی‌اعتنا بود؟ آیا این ادعا مورد تأیید آن محبوب دل‌ها هست؟

۱. المعجم الکبیر ج ۳ ص ۱۲۸ ح ۲۸۸۹، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام: ح ۴۰۶۶.

صفحه سفید

- اربلی، علی بن ابی‌الفتح، کشف الغمّة، دارالاضواء، بیروت، ۱۴۰۵.
- یعقوبی، احمد بن ابی‌یعقوب، تاریخ یعقوبی، دارصادر، بیروت.
- ابن عدیم، عمر بن احمد، بغیة الطلب فی تاریخ حلب، موسسه بلاغ، بیروت ۱۴۰۸.
- صدوق، محمد بن علی، أمالی للصدوق، موسسه بعثت ۱۴۱۷.
- زرنندی، محمد بن یوسف، نظم درر السمطین، ۱۳۷۷.
- کراچکی، محمد بن علی، کنز الفوائد، دارالذخائر، قم ۱۴۱۰.
- دیلمی، حسن بن ابی‌الحسن، أعلام الدین، موسسه آل‌البيت، ۱۴۱۴.
- طبرسی، ابوالفضل علی، مشکاة الأنوار، تحقیق مهدی هوشمند، دارالحديث، قم.
- ابن شهرآشوب، محمد بن علی، مناقب آل ابی‌طالب، المطبعة العلمية، قم.
- سبزواری، محمد بن محمد، جامع الأخبار، موسسه آل‌البيت، ۱۴۱۴.
- ابن عساکر، علی بن الحسن، تاریخ دمشق، دارالفکر، بیروت، ۱۴۱۵.

### کتابنامه

- محمد، محمدی ری‌شهری، دانش‌نامه امام حسین علیه السلام بر پایه قرآن، حدیث و تاریخ، سازمان چاپ و نشر دارالحديث، قم ۱۳۸۹.
- ابن‌شعبه؛ حرانی، تحف العقول، تحقیق علی‌اکبر غفاری، جامعه مدرسین، قم ۱۴۰۴.
- صدوق، محمد بن علی، عیون أخبار الرضا علیه السلام، موسسه اعلمی، بیروت ۱۴۰۴.
- حسین ابن محمد، الحوانی، نزهة الناظر، مدرسه امام مهدی، قم، ۱۴۰۸.
- ابوسعید منصور بن حسین، نشر الدرّ الهیة المصرية العامة، مصر ۱۹۸۱م.

- راغب اصفهانی، محمد بن المفضل، *محاضرات الأدباء*، دارصادر، بیروت ۱۴۲۵.
- دیلمی، حسن بن ابی الحسن، *إرشاد القلوب*، دارالاسوه، ۱۳۷۱.
- کلینی، محمد بن یعقوب، *کافی*، تصحیح علی اکبر غفاری، دارالاضواء، بیروت ۱۴۰۵.
- طبری، محمد بن جریر، *تاریخ طبری*، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، دارالمعارف، مصر.
- طبرانی، سلیمان بن احمد، *معجم الکبیر*، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۴.